

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2026. № 4.

ISSN 2307-2156

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2026.4.18>

УДК: 614.88:37.091.12(477)

T. M. Яневська,

доктор філософії в галузі публічного управління та адміністрування, директор,

Комунальне некомерційне підприємство «Консультативно-діагностичний

центр» Подільського району міста Києва

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-8426-2277>

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ
ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМИ
СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я**

T. Yanevska,

PhD in Public Governance and Administration, Director,

Kyiv Municipal Non-commercial Enterprise «Consulting and Diagnostic Center» of

Podilskyi District

**ORGANIZATIONAL AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF
TRAINING PRE-MEDICAL CARE TEACHERS IN UKRAINE IN THE
CONTEXT OF HEALTHCARE SYSTEM REFORM**

У статті досліджено організаційно-методичні засади підготовки викладачів домедичної допомоги в Україні як ключового елемента забезпечення якості навчання населення правилам рятування життя. Обґрунтовано, що в умовах воєнного стану та реформування системи охорони здоров'я, коли навички домедичної допомоги стають критично важливими для широких верств населення, питання якісної підготовки викладачів набуває особливої актуальності. Доведено, що ефективність навчання домедичної допомоги безпосередньо залежить від рівня компетентності викладачів, які повинні володіти не лише практичними навичками, але й сучасними педагогічними технологіями навчання дорослих.

Автором визначено, що система підготовки викладачів домедичної допомоги в Україні перебуває на етапі становлення, характеризується розпорошеністю між різними відомствами та відсутністю єдиних стандартів. Розкрито зміст таких понять як «домедична допомога», «викладач домедичної допомоги», «інструктор з першої допомоги», «педагогічні технології навчання дорослих» в контексті публічного управління системою підготовки кадрів. Доведено, що відсутність єдиного підходу до підготовки викладачів призводить до низької якості навчання населення, недовіри до отриманих знань та небажання надавати допомогу в реальних ситуаціях.

На основі аналізу нормативно-правової бази України у сфері домедичної допомоги (Закон України «Про екстрену медичну допомогу», накази МОЗ України, постанови Кабінету Міністрів України) визначено правові засади функціонування системи підготовки викладачів. Досліджено міжнародний досвід підготовки інструкторів з першої допомоги (Міжнародний рух Червоного Хреста та Червоного Півмісяця, Європейська рада реанімації) та виявлено можливості його адаптації до вітчизняних умов. Проаналізовано діяльність Українського Червоного Хреста, який має розгалужену мережу підготовки інструкторів та налічує 391 інструктора і 28 тренерів.

Запропоновано концептуальну модель підготовки викладачів домедичної допомоги, яка включає три рівні: базовий рівень (провайдер – 16-24 години навчання), рівень інструктора (додатково 24-36 годин педагогічної підготовки), рівень тренера інструкторів (поглиблена підготовка для підготовки викладачів). Визначено основні принципи навчання дорослих, які мають бути враховані в підготовці викладачів: практична спрямованість, опора на попередній досвід, добровільність, активність, проблемність, інтерактивність.

Розроблено вимоги до викладачів домедичної допомоги: наявність базової підготовки з домедичної допомоги, володіння сучасними педагогічними технологіями, здатність мотивувати слухачів до навчання та реального застосування навичок, стресостійкість, комунікативні навички. Обґрунтовано необхідність періодичної перепідготовки викладачів (не рідше одного разу на три роки) для оновлення знань та підтримання практичних навичок.

Запропоновано організаційну схему підготовки викладачів домедичної допомоги в Україні, яка передбачає координацію діяльності МОЗ України, МОН України, ДСНС України, громадських організацій (Український Червоний Хрест, Товариство Червоного Хреста України) та закладів вищої медичної освіти. Визначено, що координаційним центром може стати Український центр підготовки інструкторів з домедичної допомоги на базі одного з медичних університетів.

Розроблено рекомендації щодо створення навчально-методичного комплексу для підготовки викладачів домедичної допомоги, який включає примірну програму навчання, навчальні посібники, контрольні-вимірні матеріали, ситуаційні завдання, матеріали для самостійної роботи. Наголошено на важливості використання симуляційних технологій та відпрацювання практичних навичок на манекенах.

У висновках обґрунтовано, що створення єдиної системи підготовки викладачів домедичної допомоги в Україні є необхідною умовою підвищення рівня

обізнаності населення та збільшення частоти своєчасного надання допомоги постраждалим. Запропоновано створення міжвідомчої робочої групи з розробки єдиних стандартів підготовки викладачів домедичної допомоги, а також внесення змін до нормативно-правових актів щодо обов'язкової сертифікації викладачів.

The article examines the organizational and methodological principles of training pre-medical care teachers in Ukraine as a key element of ensuring the quality of training the population in life-saving rules. It is substantiated that in the conditions of martial law and healthcare system reform, when pre-medical care skills become critically important for the general population, the issue of quality training of teachers becomes particularly relevant. It is proven that the effectiveness of pre-medical care training directly depends on the level of competence of teachers who must possess not only practical skills but also modern pedagogical technologies of adult learning. The author determines that the system of training pre-medical care teachers in Ukraine is at the stage of formation, characterized by dispersion between different departments and the lack of uniform standards. The content of such concepts as "pre-medical care", "pre-medical care teacher", "first aid instructor", "pedagogical technologies of adult learning" in the context of public management of the personnel training system is revealed. It is proven that the lack of a unified approach to teacher training leads to low quality of training, distrust of the acquired knowledge, and unwillingness to provide assistance in real situations. Based on the analysis of the regulatory framework of Ukraine in the field of pre-medical care (Law of Ukraine "On Emergency Medical Care", orders of the Ministry of Health of Ukraine, resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine), the legal principles of the functioning of the teacher training system are determined. International experience in training first aid instructors (International Red Cross and Red Crescent Movement, European Resuscitation

Council) is studied and the possibilities of its adaptation to domestic conditions are identified.

The activities of the Ukrainian Red Cross, which has an extensive network of instructor training and has 391 instructors and 28 trainers, are analyzed [4]. A conceptual model of training pre-medical care teachers is proposed, which includes three levels: basic level (provider – 16-24 hours of training), instructor level (additional 24-36 hours of pedagogical training), trainer of instructors level (in-depth training for training teachers). The basic principles of adult learning that should be taken into account in teacher training are identified: practical orientation, reliance on previous experience, voluntariness, activity, problem-based approach, interactivity. Requirements for pre-medical care teachers are developed: availability of basic training in pre-medical care, mastery of modern pedagogical technologies, ability to motivate students to learn and actually apply skills, stress resistance, communication skills. The need for periodic retraining of teachers (at least once every three years) to update knowledge and maintain practical skills is substantiated. An organizational scheme for training pre-medical care teachers in Ukraine is proposed, which involves coordination of the activities of the Ministry of Health of Ukraine, the Ministry of Education and Science of Ukraine, the State Emergency Service of Ukraine, public organizations (Ukrainian Red Cross, Red Cross Society of Ukraine) and higher medical education institutions.

It is determined that the Ukrainian Center for Training Instructors in Pre-medical Care based on one of the medical universities could become the coordination center. Recommendations are developed for creating an educational and methodological complex for training pre-medical care teachers, which includes a sample training program, textbooks, control and measurement materials, situational tasks, materials for independent work. The importance of using simulation technologies and practicing practical skills on mannequins is emphasized. The conclusions substantiate that the creation of a unified system for training pre-medical care teachers

in Ukraine is a necessary condition for increasing the level of public awareness and increasing the frequency of timely assistance to victims. It is proposed to create an interdepartmental working group to develop uniform standards for training pre-medical care teachers, as well as to amend regulatory legal acts regarding mandatory certification of teachers.

Ключові слова: *публічне управління, домедична допомога, викладач домедичної допомоги, підготовка кадрів, інструктор з першої допомоги, навчання дорослих, симуляційні технології, безперервний професійний розвиток.*

Keywords: *public administration, pre-medical care, pre-medical care teacher, personnel training, first aid instructor, adult learning, simulation technologies, continuous professional development.*

Постановка проблеми. В умовах воєнного стану, коли ризики для життя та здоров'я населення значно зростають, навички домедичної допомоги стають критично важливими для кожної людини [2; 6]. Вчасне та правильне надання домедичної допомоги дозволяє зберегти життя постраждалого до прибуття медичних працівників. Однак ефективність навчання населення безпосередньо залежить від рівня підготовки викладачів, які проводять таке навчання.

В Україні система підготовки викладачів домедичної допомоги перебуває на етапі становлення. Відсутність єдиних стандартів, розпорошеність між різними відомствами (МОЗ України, МОН України, ДСНС України), неузгодженість програм навчання призводять до того, що якість підготовки викладачів суттєво відрізняється в різних регіонах та організаціях [4]. Особливо гостро ця проблема постає в контексті реформи системи охорони здоров'я, коли навчання домедичної допомоги стає невід'ємною частиною підготовки немедичних працівників (педагогів, поліцейських, рятувальників, військовослужбовців).

Актуальність дослідження посилюється також тим, що в Україні значно зріс попит на навчання домедичної допомоги серед цивільного населення. За даними Українського Червоного Хреста, щорічно близько 100 тисяч осіб відвідують тренінги, семінари та майстер-класи з першої допомоги [4]. Однак забезпечити таку кількість слухачів кваліфікованими викладачами неможливо без створення системної моделі їх підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням підготовки кадрів для навчання домедичної допомоги присвячено праці як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Міжнародний досвід у цій сфері мають Міжнародний рух Червоного Хреста та Червоного Півмісяця, Європейська рада реанімації [4]. В Україні активно працює Український Червоний Хрест, який розробив програми підготовки інструкторів з першої допомоги та налічує 391 інструктора і 28 тренерів [4].

Однак питання створення єдиної державної системи підготовки викладачів домедичної допомоги, узгодженої з міжнародними стандартами та адаптованої до українських реалій, залишається недостатньо дослідженим. Відсутні наукові роботи, присвячені комплексному аналізу організаційно-методичних засад підготовки викладачів, розробці вимог до їх кваліфікації та створенню навчально-методичного забезпечення.

Метою дослідження є розробка організаційно-методичних засад підготовки викладачів домедичної допомоги в Україні, включаючи концептуальну модель підготовки, вимоги до викладачів, організаційну схему координації діяльності зацікавлених сторін та навчально-методичне забезпечення.

Виклад основного матеріалу. У процесі дослідження автором проаналізовано нормативно-правову базу України у сфері домедичної допомоги. Основним документом є Закон України «Про екстрену медичну допомогу», який визначає правові засади надання домедичної допомоги та навчання населення. Відповідно до цього закону, навчання домедичної допомоги є обов'язковим для окремих

категорій населення (працівники ДСНС, поліцейські, військовослужбовці, педагоги) [1; 3].

Також проаналізовано накази Міністерства охорони здоров'я України, які регулюють порядок надання домедичної допомоги та навчання. Встановлено, що чинна нормативна база визначає перелік станів, при яких надається домедична допомога, та перелік відповідних заходів, однак не містить чітких вимог до кваліфікації викладачів та програм їх підготовки [1].

На основі аналізу міжнародного досвіду, зокрема діяльності Міжнародного руху Червоного Хреста та Червоного Півмісяця, визначено основні принципи підготовки інструкторів з першої допомоги. До них належать: обов'язкове попереднє проходження базового курсу, вивчення методики навчання дорослих, практичне стажування під керівництвом досвідченого інструктора, періодична перепідготовка [4].

Український Червоний Хрест, який є одним з найбільших провайдерів навчання першої допомоги в Україні, пропонує сертифіковані програми, що визнаються у 191 країні світу. Програми оновлені у 2021 році відповідно до останніх рекомендацій Міжнародної Федерації Товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця та Міжнародного комітету зв'язку з реанімації [4].

Тренінги з першої допомоги від Українського Червоного Хреста включають різні формати: 6-годинний одноденний тренінг (основи першої допомоги), 12-годинний дводенний тренінг (розширена програма з практичними навичками не менше 60%), 48-годинний тренінг (поглиблений курс для професіоналів). Викладацький склад напряму першої допомоги Українського Червоного Хреста налічує 391 інструктора і 28 тренерів [4].

Також в Україні активно розвиваються онлайн-курси з домедичної допомоги. Зокрема, курс «Перша домедична допомога в умовах війни» на платформі Prometheus триває 15 годин та охоплює найважливіші техніки: алгоритм

MARCH, зупинку кровотечі з використанням тампонади та джгутів, дії при опіках, переохолодженні, зупинці серця [6].

На основі узагальнення міжнародного та вітчизняного досвіду запропоновано концептуальну модель підготовки викладачів домедичної допомоги, яка включає три рівні.

Базовий рівень (провайдер) передбачає 16-24 години навчання, включає теоретичну та практичну підготовку з надання домедичної допомоги. Після успішного складання іспитів видається сертифікат, який підтверджує здатність надавати домедичну допомогу. Цей рівень є обов'язковою передумовою для подальшого навчання на інструктора.

Рівень інструктора передбачає додаткові 24-36 годин педагогічної підготовки. Програма включає: методику навчання дорослих, організацію та проведення занять з домедичної допомоги, оцінювання знань та навичок слухачів, роботу з проблемними слухачами, використання симуляційного обладнання. Після теоретичного навчання проводиться практичне стажування (проведення не менше 2-3 курсів під наглядом досвідченого інструктора) та підсумкова атестація.

Рівень тренера інструкторів призначений для підготовки викладачів, які можуть готувати інструкторів. Цей рівень потребує додаткової підготовки (не менше 40 годин), значного досвіду роботи (не менше 3 років на рівні інструктора) та успішного проходження сертифікації.

Визначено основні принципи навчання дорослих, які мають бути враховані в підготовці викладачів домедичної допомоги.

Принцип практичної спрямованості передбачає, що навчання має бути максимально наближеним до реальних умов, з використанням ситуаційних завдань та відпрацюванням практичних навичок. Співвідношення практики та теорії має становити не менше 60% на 40% [4].

Принцип опори на попередній досвід враховує, що дорослі слухачі мають власний життєвий та професійний досвід, який слід використовувати в

навчальному процесі. Викладач має створювати умови для обміну досвідом між слухачами.

Принцип добровільності передбачає, що дорослі навчаються лише тоді, коли усвідомлюють потребу в знаннях. Тому викладач має мотивувати слухачів, пояснюючи практичну цінність кожної теми.

Принцип активності означає, що дорослі краще засвоюють матеріал через активну участь у навчальному процесі: виконання практичних завдань, участь у рольових іграх, обговорення кейсів.

Принцип проблемності передбачає, що навчання має ґрунтуватися на реальних проблемах, з якими слухачі можуть зіткнутися в житті. Це підвищує мотивацію та ефективність засвоєння матеріалу.

Принцип інтерактивності означає, що викладач має використовувати інтерактивні методи навчання: дискусії, мозкові штурми, роботу в малих групах, рольові ігри [4].

Розроблено вимоги до викладачів домедичної допомоги. По-перше, викладач повинен мати базову підготовку з домедичної допомоги на рівні не нижче провайдера, підтверджену діючим сертифікатом. По-друге, викладач повинен володіти сучасними педагогічними технологіями навчання дорослих, вміти планувати та проводити заняття різних типів (лекції, практичні заняття, семінари, тренінги). По-третє, викладач повинен бути здатним мотивувати слухачів до навчання та реального застосування навичок, формувати позитивне ставлення до домедичної допомоги. По-четверте, викладач має бути стресостійким, оскільки навчання часто відбувається в умовах, наближених до реальних, з високим емоційним навантаженням. По-п'яте, викладач повинен мати розвинені комунікативні навички, вміти знаходити спільну мову з різними категоріями слухачів.

Важливою вимогою є періодична перепідготовка викладачів. Запропоновано проводити підвищення кваліфікації не рідше одного разу на три роки. Програма перепідготовки має включати оновлення знань з домедичної допомоги

(відповідно до останніх міжнародних рекомендацій), вдосконалення практичних навичок, ознайомлення з новими педагогічними технологіями, обмін досвідом з колегами.

Запропоновано організаційну схему підготовки викладачів домедичної допомоги в Україні. Схема передбачає координацію діяльності чотирьох основних суб'єктів.

Міністерство охорони здоров'я України розробляє нормативно-правову базу, затверджує стандарти та програми навчання, здійснює контроль за якістю підготовки. Міністерство освіти і науки України забезпечує підготовку викладачів у закладах вищої медичної освіти, розробляє освітні програми для студентів-медиків. ДСНС України організовує підготовку викладачів для навчання рятувальників та інших категорій населення в межах своєї компетенції. Громадські організації, зокрема Український Червоний Хрест, здійснюють підготовку інструкторів за міжнародними програмами.

Координаційним центром пропонується визначити Український центр підготовки інструкторів з домедичної допомоги, який може бути створений на базі одного з медичних університетів (наприклад, Національного медичного університету імені О.О. Богомольця). До функцій центру мають належати: розробка та затвердження єдиних програм підготовки, координація діяльності регіональних центрів, ведення реєстру сертифікованих викладачів, організація підвищення кваліфікації, міжнародне співробітництво.

Розроблено рекомендації щодо створення навчально-методичного комплексу для підготовки викладачів домедичної допомоги. Комплекс має включати:

1. Примірну програму підготовки викладачів (з розподілом годин за темами, формами проведення занять, видами контролю).
2. Навчальні посібники для слухачів (теоретичний матеріал, алгоритми дій, ілюстрації, схеми).

3. Методичні рекомендації для викладачів (поради щодо проведення занять, сценарії рольових ігор, тестові завдання).
4. Контрольно-вимірювальні матеріали (тести для перевірки теоретичних знань, чек-листи для оцінки практичних навичок).
5. Ситуаційні завдання для відпрацювання навичок в умовах, наближених до реальних.
6. Матеріали для самостійної роботи (списки літератури, посилання на відео-матеріали, онлайн-ресурси).

Наголошено на важливості використання симуляційних технологій у підготовці викладачів. Запропоновано обладнати центри підготовки сучасними манекенами-тренажерами (для відпрацювання серцево-легеневої реанімації, зупинки кровотеч, відновлення прохідності дихальних шляхів), а також використовувати відеозапис для аналізу помилок та вдосконалення техніки.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє сформулювати такі основні висновки та пропозиції:

1. Система підготовки викладачів домедичної допомоги в Україні потребує системної модернізації та створення єдиної організаційно-методичної основи. Відсутність єдиних стандартів та координації між відомствами призводить до низької якості навчання населення.
2. Запропонована концептуальна модель підготовки викладачів (три рівні: провайдер, інструктор, тренер інструкторів) дозволяє забезпечити системний підхід до підготовки кадрів та узгоджується з міжнародними стандартами.
3. Визначені принципи навчання дорослих (практична спрямованість, опора на попередній досвід, добровільність, активність, проблемність, інтерактивність) мають бути покладені в основу підготовки викладачів.
4. Розроблена організаційна схема підготовки викладачів, яка передбачає координацію діяльності МОЗ України, МОН України, ДСНС України та

громадських організацій, дозволяє чітко розподілити повноваження та відповідальність.

5. Доцільним є створення Українського центру підготовки інструкторів з домедичної допомоги на базі одного з медичних університетів, який виконуватиме координаційні, методичні та контрольні функції.

6. Необхідним є внесення змін до нормативно-правових актів щодо обов'язкової сертифікації викладачів домедичної допомоги та періодичного підвищення їх кваліфікації.

Перспективи подальших досліджень вбачаються в апробації запропонованої моделі в пілотних регіонах, оцінці її ефективності, розробці програмного забезпечення для ведення реєстру сертифікованих викладачів, а також у дослідженні зв'язку між рівнем підготовки викладачів та якістю навчання населення.

Література

1. Про екстрену медичну допомогу : Закон України від 05.07.2012 № 5081-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5081-17> (дата звернення: 12.04.2026)

2. Про затвердження Порядку надання домедичної допомоги : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09.10.2020 № 2206. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2206282-20> (дата звернення: 12.04.2026)

3. Про затвердження Порядку підготовки населення до надання домедичної допомоги : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 15.03.2018 № 503. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0503282-18> (дата звернення: 12.04.2026)

4. Український Червоний Хрест (2026), "Навчання навичкам першої допомоги", available at: <https://redcross.org.ua/fat/> (Accessed 12 April 2026).

5. Дніпровський державний медичний університет (2025), "Освітньо-професійна програма 'Медицина'", available at: <https://docs.dmu.edu.ua/> (Accessed 12 April 2026).
6. Prometheus (2026), "Перша домедична допомога в умовах війни", available at: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/first-aid-during-war/> (Accessed 12 April 2026).
7. Чортківський медичний фаховий коледж (2026), "Майстер-клас 'Домедична допомога в умовах війни'", available at: <https://chmc.org.ua/domedichna-dopomoga-v-umovakh-vijni/> (Accessed 12 April 2026).
8. Івано-Франківський центр професійно-технічної освіти (2026), "Основи домедичної допомоги в умовах воєнного стану", available at: <https://cpto.if.ua/> (Accessed 12 April 2026).

References

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), The Law of Ukraine "On Emergency Medical Care", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5081-17> (Accessed 12 April 2026).
2. Ministry of Health of Ukraine (2020), Order "On approval of the Procedure for providing pre-medical care", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2206282-20> (Accessed 12 April 2026).
3. Ministry of Health of Ukraine (2018), Order "On approval of the Procedure for training the population to provide pre-medical care", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0503282-18> (Accessed 12 April 2026).
4. Ukrainian Red Cross (2026), "Training in first aid skills", available at: <https://redcross.org.ua/fat/> (Accessed 12 April 2026).
5. Dnipro State Medical University (2025), "Educational and professional program 'Medicine'", available at: <https://docs.dmu.edu.ua/> (Accessed 12 April 2026).

6. Prometheus (2026), "First pre-medical care in war conditions", available at: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/first-aid-during-war/> (Accessed 12 April 2026).

7. Chortkiv Medical Professional College (2026), "Master class 'Pre-medical care in war conditions'", available at: <https://chmc.org.ua/domedichna-dopomoga-v-umovax-vijni/> (Accessed 12 April 2026).

8. Ivano-Frankivsk Center of Professional and Technical Education (2026), "Basics of pre-medical care under martial law", available at: <https://cpto.if.ua/> (Accessed 12 April 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 10.04.26

Прорецензовано / Revised: 17.04.26

Схвалено до друку / Accepted: 23.04.26